

SUYUN METALAŞTIRILMASINDA BİR ADIM DAHA: ÖN ÖDEMELİ SAYAÇLAR

Semra Ocak

Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı

Geçtiğimiz yıl İstanbul'da düzenlenen Dünya Su Forumu, tüm canlılara ait bir varlık olmasına karşın, suyun, hak mı meta mı olduğu tartışmasının yoğun bir biçimde gündeme gelmesine neden oldu.

Tüm temel hizmetlerin piyasalaştırıldığı ve son Anayasa değişikliğiyle de bu sürecin yapısal dönüşüm adımlarının hızlandırıldığı günümüzde, suya dönük metalaştırılma saldırısı çok yönlü bir biçimde ilerliyor.

Bu saldırının bir yönünü nehirlerin, göllerin, akarsuların, DSİ ile şirketler arasında imzalanan su kullanım hakkı anlaşmalarıyla 49 yıllığına sermayeye devredilmesi ve üzerlerine yüzlerce hidroelektrik santralin kurulması oluştururken, diğer yönünü ise halka "paran kadar su tüket" anlayışını dayatan ön ödemeli (kontrollü) elektrikli su sayaçlarının devreye sokulması oluşturuyor.

Ön ödemeli sayaçların, TÜKODER ve Halkevleri'nin açtığı davaların ardından "hukuka uyarlığı" bulunmadığı tespit edilmiştir. ASKİ tarafından, 200 TL sayaç bedeli, 100 TL montaj bedeli olmak üzere toplam 300 TL karşılığında zorunlu olarak takılan kartlı ön ödemeli su sayacı uygulaması, Ankara 5. İdare Mahkemesi'nin 29.04.2009 tarihli kararı ile durdurulmuştur. Böylece açılan dava sonucunda mahkeme kamu hizmeti anlayışında tüketim garantili biçimin değil, hizmet garantili biçimin lehine karar vermiş oldu. Kısacası ön ödemeli su sayacı takılması hukuk dışıdır. Peki, neden bu sayaçlara karşı davalar açıldı ve suyun özelleştirilmesi, metalaştırılması sürecinde bu sayaçların rolü nedir?

Kontrollü sayaç uygulaması pek çok yönüyle, halkın değil sermaye gruplarının yararına bir uygulama olarak öne çıkıyor. Tıpkı suya yapılan zamlarda olduğu gibi İSKİ, ASKİ gibi kurumlar, bu uygulamaları, suda israfı önleme gerekçesine sığınarak meşrulaştırmaya çalışıyorlar. Sonuçta olan ise, su tüketiminin özellikle yoksullar arasında azalması, salgın hastalıkların ortaya çıkması yani insanca bir yaşam hakkının gaspedilmesidir. Oysa hiçbir kurumun halkı susuz bırakma yetkisi yoktur. Hala Anayasa uyarınca, herkes maddi ve manevi varlığını geliştirme, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Halk, hizmet garantisi almaksızın belediyeye ve belediyelerin anlaşmalı olduğu sermaye gruplarına ödeme garantisi vermiş oluyor. Halihazırdaki sayaçlarda suyun kullanıcıları kullan-

dığı suyun parasını öderken, bu sayaçlarla ne kadar su tüketeceğini beyan etmiş oluyor. Önceden parası ödenen su ile şirketlere sağlanan sıcak paranın kamu yararıyla ya da su israfının önlenmesiyle bir ilgisinin olmayacağı ise herkesin malumu.

Ön ödemeli sayaçlara gerekçe oluşturan diğer unsur ise sayaç okuma maliyetinin ortadan kalkmasıyla maliyetin azalacağı idi. Ancak bugüne kadar kontrollü sayaç uygulamasına fiili olarak geçilen yerlerde suyun faturalandırılması açısından herhangi bir indirim söz konusu olmamıştır. Üstelik kullanmakta olduğumuz sayaçlarda ne kadar vergi kesintisi olduğu görülürken, ön ödemeli sayaç uygulamasında zaten vergilendirilmiş miktarlar üzerinden tüketim yapılmaktadır.

Belediyelerin, İSKİ, ASKİ gibi kurumların temiz su elde etme, su kaynaklarının korunması ve halka ücretsiz su ulaştırma gibi görevleri olmasına karşın, ön ödemeli sistemlerle, suyun kar elde edilebilir bir meta haline getirilmesi sürecine köklü bir adım atılmış oluyor. Hizmetlerin piyasalaştırılması sürecinin yaratacağı sonuçlar ise bir yıkım tablosu ortaya çıkarıyor.

Güney Afrika'da kontrollü sayaç uygulaması beraberinde yüksek su fiyatlarını getirmiş, bu da halkın salgın hastalıklara yakalanması sonucunu doğurmuştur. Yüksek su fiyatları sebebiyle kontör alamayan yoksul Güney Afrikalılar, su kanalının Suez Şirketi tarafından kapatılmasının ardından, su ihtiyaçlarını nehirlerden karşılamaya başlamışlar. 2000 yılında başlayan kolera salgını sonucu 250 kişi hayatını kaybetmiş ve salgın 140 bin kişiyi etkilemiştir. Ancak bu yıkıma karşı direniş biçimi olarak fiili mücadeleyle özelleştirme sürecini durdurulmuş, susuzluğa, elektrik kesintilerine karşı doğrudan eylem biçimleri geliştirilmiştir.

Türkiye'de ise ön ödemeli sayaçlar hukuki olarak durduruldu ancak fiilen uygulamalara hukuka aykırı biçimlerde devam ediyor. İstanbul'da 2009 yılında tanesi 250 dolardan satın alınarak İSKİ Şubelerine dağıtılan 160126 adet ön ödemeli sayaç, İstanbul halkının sağlığını tehdit etmektedir.

Tekrar tekrar ısıtılarak gündeme getirilen ve fiili olarak uygulamaya geçilen yerlerde bu uygulamayı durdurma yetkisi tüm yurttaşların elinde bulunmaktadır. Hukuk dışı olan eski sayaçların sökülüp, çeşitli sermaye gruplarına yeni kar kapısı olarak gündeme getirilen, kontrollü sayaçların takılmasıdır.